

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
10 (2021)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

10 (2021)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Jarosław Babiński, Tomasz Pawlikowski, Witold Płotka, Marek Porwolik, Joanna Pyłat, Marcin Trepczyński

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2021

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Kultura – Interwencje 2021”

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów POLSKA

www.roczniktomistyczny.pl

e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.

ul. Raszyńska 13

05-500 Piaseczno

www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	11
------------------	----

Rozprawy i artykuły

Michel Bastit	
Jerzy Kalinowski – życie filozoficzne w zawieruchach XX wieku.....	15
Mieczysław Gogacz	
L'homme en tant qu'homme et en tant que personne.....	25
Henryk Majkrzak	
Św. Tomasz i jego metafizyka istnienia	37
Andrzej Maryniarczyk	
Mały błąd na początku wielkim jest na końcu. Tomaszowa reinterpretacja rozumienia bytu i istoty podstawą odkrycia Pierwszej Przyczyny jako <i>Ipsum Esse</i>	57
Natalia Gondek	
Specyfika metody separacji w koncepcji metafizyki realistycznej	
Andrzeja Maryniarczyka.....	79
Tomasz Duma	
Rola istnienia (bytu) w metafizycznym wyjaśnianiu rzeczywistości	95
Artur Andrzejuk	
Komentarz Tomasza z Akwinu do <i>Liber de causis</i> – odyseja tekstów i koncepcji przez kultury, epoki i szkoły filozoficzne.....	115
Michał Zembrzuski	
Głupota, ignorancja i <i>acedia</i> a poznanie intelektualne i działanie moralne	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk	
Jedność kontemplacji i działania w życiu Wandy Malczewskiej.....	147
Katarzyna Bałdyga	
Świadectwa lektury św. Tomasza z Akwinu w twórczości Czesława Miłosza	163
Magdalena Płotka	
Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons.....	181
Izabella Andrzejuk	
Antropologiczne aspekty doświadczenia mistycznego w ujęciu Mieczysława Gogacza.....	195
Agnieszka Gondek	
Warunki niezbędne w wychowaniu i kształceniu w szkole średniej w ujęciu Mieczysława Gogacza.....	213
Ewa Agnieszka Pichola	
Symulator rzeczywistości – uwagi o procesie nauczania zdalnego.....	223

Edycje i tłumaczenia

Szymon Stanuła Garrigou-Lagrange'a koncepcja bytu. Wstęp do przekładu artykułu <i>Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości</i>	237
Réginald Garrigou-Lagrange Realna różnica między istotą i istnieniem a zasada tożsamości.....	243

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2020/2021	251
Izabella Andrzejuk Sprawozdanie z przyznania Nagród im prof. Mieczysława Gogacza za najlepsze prace magisterskie z tomizmu 21 listopada 2020	255
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z Sympozjum Tomistycznego w Łomży 10 marca 2021 roku	259
Marian Szymonik Przyjaciel człowieka i mądrości. Recenzja: <i>Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB</i> , red. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, 1340 stron	263
Artur Andrzejuk Recenzja: Kazimierz Gryżenia, <i>Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza</i> , Lublin 2019, stron 298... ..	277
Izabella Andrzejuk Recenzja: Włodzimierz Galewicz, <i>Studia z klasycznej etyki greckiej</i> , Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, stron 235	281
Artur Andrzejuk Recenzja: Bartłomiej Krzych, <i>Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, stron 108.....	287
Artur Andrzejuk Recenzja: Marek Czachorowski, Tomasz Mamełka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, <i>Mieczysław Albert Krąpiec</i> , red. Z. Pańpuch (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, stron 220; toż w wersji angielskiej, tamże, stron 228.....	291
Artur Andrzejuk Recenzja: Mikołaj Krasnodębski, <i>W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)</i> , Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, stron 330.....	297

Julia Rejewska

Aktualność etyki tomistycznej Recenzja: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020, stron 164 (e-book: www.tomizm.org); Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa 2021 stron 171 (wydanie „papierowe”)..... 301

Nota o autorach..... 307

Table of Contents

Editorial.....	11
----------------	----

Dissertations and Articles

Michel Bastit Jerzy Kalinowski – his philosophical life in the turmoil of the 20 th century.....	15
Mieczysław Gogacz Human as a human and human as a person.....	25
Henryk Majkrzak Saint Thomas Aquinas and his metaphysics of existence.....	37
Andrzej Maryniarczyk A small mistake in the beginning is a big one in the end. Thomas Aquinas's reinterpretation of the understanding of being and essence as the basis for the discovery of the First Cause as <i>Ipsum Esse</i>	57
Natalia Gondek Specifics of the method of separation in Andrzej Maryniarczyk's conception of realistic metaphysics.....	79
Tomasz Duma The role of existence (of being) in the metaphysical explanation of reality.....	95
Artur Andrzejuk Thomas Aquinas Commentary on <i>Liber de Causis</i> - an odyssey of texts and concepts through cultures, epochs and philosophical schools	115
Michał Zembrzuski Stupidity, ignorance, <i>acedia</i> and their meaning for the intellectual cognition and moral action.....	127
Maria Janik-Czachor, Izabella Andrzejuk Unity of contemplation and action in the life of Wanda Malczewska	147
Katarzyna Bałdyga St. Thomas Aquinas in the works of Czesław Miłosz.....	163
Magdalena Płotka Mieczysław Gogacz's Account of Ethics of Protecting Persons	181
Izabella Andrzejuk Anthropological aspects of mystical experience in the account of Mieczysław Gogacz.....	195
Agnieszka Gondek Necessary conditions in upbringing and education in high school according to Mieczysław Gogacz.....	213
Ewa Agnieszka Pichola Reality Simulator, remarks on a process of online education.....	223

Editions and Translations

Szymon Stanula

Garrigou-Lagrange's concept of being. Introduction to the translation of the article
The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 237

Réginald Garrigou-Lagrange

The real difference between essence and existence and the principle of identity..... 243

Reports and Reviews

Natalia Herold

Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2020/2021 academic year 251

Izabella Andrzejuk

Report on the Awards of prof. Mieczysław Gogacz for the best MA theses in Thomism
November 21, 2020..... 255

Michał Zembrzuski

Report from the Thomistic Symposium in Łomża. March 10, 2021 259

Marian Szymonik

A friend of man and wisdom. Review: *Filozof wpatrzony w naturę i to co boskie. Księga Pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB*, ed. ks. T. Duma, A. Gudaniec, Z. Pańpuch, K. Stępień, P. Sulenta, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2020, pp. 1340 263

Artur Andrzejuk

Review: Kazimierz Gryżenia, *Analogia w scholastyce nowożytnej. Studium z metafizyki Franciszka Suáreza*, Lublin 2019, pp. 298 277

Izabella Andrzejuk

Review: Włodzimierz Galewicz, *Studia z klasycznej etyki greckiej*, Kęty 2020, Wydawnictwo Marek Derewiecki, pp. 235 281

Artur Andrzejuk

Review: Bartłomiej Krzych, *Wolność i przyczynowość. Wprowadzenie do koncepcji autodeterminizmu ks. Augustyna Jakubisiaka*, Wydawnictwo Liberi Libri, Bmw 2020, pp. 108 287

Artur Andrzejuk

Review: Marek Czachorowski, Tomasz Mamelka, Paweł Mazanka, Zbigniew Pańpuch, Mieczysław Albert Krąpiec, red. Z. Pańpuch (*Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej*, ed. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, pp. 220; English version, pp. 228 291

Artur Andrzejuk

Review: Mikołaj Krasnodębski, *W obronie człowieka. Zarys antropologii filozoficznej Franciszka Gabryła (1866–1914)*, Wydawnictwo von borowiecky, Warszawa–Radzymin 2020, pp. 330 297

Julia Rejewska

Topicality of Thomistic Ethics. Review: Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Tomasz z Akwinu jako etyk*, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne, Warszawa 2020 301

Note about authors 307

Mieczysław Albert Krąpiec – główny twórca lubelskiej szkoły filozoficznej

Recenzja

Marek Czachorowski, Tomasz Mamełka, Paweł Mazanka,
Zbigniew Pańpuch, *Mieczysław Albert Krąpiec*, red. Z. Pańpuch
(*Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej*, red. Maciej Bała, Piotr
S. Mazur), Kraków 2020, stron 220; toż w wersji angielskiej,
tamże, stron 228.

Już kilka razy w „Roczniku Tomistycznym” pojawiały się recenzje opracowań, wydanych w ramach projektu badawczego zatytułowanego „Polska filozofia chrześcijańska” poświęconego najwybitniejszym postaciom filozofii w Polsce w XX i XXI wieku¹.

Przypomnijmy, że w jego ramach przygotowano po polsku i po angielsku 13 monografii poświęconych czołowym filozofom polskim: Tom I: *Mieczysław Gogacz* – oprac. A. Andrzejuk (UKSW);

tom II: *Piotr Lenartowicz* – oprac. J. Bremer SJ (AIK); tom III: *Stanisław Kamiński* – oprac. K. Wolsza (UO); tom IV: *Kazimierz Kloskowski* – oprac. A. Leśnińska (UKSW); tom V: *Kazimierz Kłósak* – oprac. J. Mączka (UP JP II); tom VI: *Feliks Koneczny* – oprac. P. Skrzydlewski (AIK); tom VII: *Mieczysław A. Krąpiec* – oprac. Z. Pańpuch (KUL); tom VIII: *Tadeusz Ślipko* – oprac. E. Podrez (UKSW); tom IX: *Tadeusz Styczeń* – oprac. R. Moń (UKSW); tom

¹ Projekt „Pomniki Polskiej Filozofii Chrześcijańskiej XX wieku”, umowa nr 0033/FIL/2016/20 zawarta dnia 27.12.2016 r. pomiędzy Skarbem Państwa – Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego a Akademią Ignatianum w Krakowie na okres realizacji od 27.12.2016 do 26.12.2020 roku. Dofinansowanie wyniosło 999 846 zł. Szerzej na temat projektu pisał już w „Roczniku Tomistycznym” ks. prof. Stanisław Janeczek w recenzji tomu poświęconego Mieczysławowi Gogaczowi. Zob. S. Janeczek, *Mieczysław Gogacz – filozof klasycyzny*. Recenzja: A. Andrzejuk, D. Lipski, M. Płotka, M. Zembrzusi, *Mieczysław Gogacz*, red. A. Andrzejuk, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie 2019, stron 236; toż w wersji angielskiej, tamże, stron 245, „Rocznik Tomistyczny” 9 (2018), s. 353-359.

X: *Józef Tischner* – oprac. J. Jagiełło (UP JP II); tom XI: *Karol Wojtyła* – oprac. G. Hołub (UP JP II); tom XII: *Jacek Woroniecki* – oprac. P. Mazur (AIK); tom XIII: *Zofia Józefa Zdybicka* – oprac. J. Sochoń (UKSW). Tom XIV to *Przewodnik po polskiej filozofii chrześcijańskiej XX wieku (A Companion to Polish Christian Philosophy of the Twentieth Century)* opracowany także w wersji polskiej i angielskiej pod redakcją Piotra Mazura, Piotra Duchlińskiego i Pawła Strzeleckiego. Wszystkie wymienione prace są dostępne na platformie cyfrowej: <https://pchph.ignatianum.edu.pl/>.

„Jak napisano w stosownym wniosku, „celem projektu była potrzeba upamiętnienia oraz pogłębienia znajomości dorobku polskiej filozofii chrześcijańskiej oraz jej roli, jaką odgrywała w szeroko pojętej kulturze, nauce, ekonomii, polityce, sztuce, obyczajowości, religii w XX i XXI wieku. Filozofia ta odegrała znaczącą rolę w przewyżnianiu nie tylko totalitaryzmów XX wieku, ale także dawała i nadal daje odpór licznym zagrożeniom i ideologiom. Z tej racji jest czymś unikalnym na skalę światową. Ma ona wielki wkład w tworzenie nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie integralnej kultury ludzkiej prowadzącej człowieka do pełni życia osobowego. Z tej racji należy w niej upatrywać nie tylko wielkiego skarbu kultury polskiej, ale także znaczącego dobra dziedzictwa światowego. Lata komunizmu, a następnie czas przemian ustrojowych w Polsce nie pozwoliły na opracowanie i wyeksponowanie wartości polskiej filozofii chrześcijańskiej. Stąd pomysł na jej upamiętnienie, a także pogłębienie znajomości”.

Wydaje się, że zacytowane słowa bardzo dobrze odnoszą się do życia, działalności naukowej, społecznej i instytucjonalnej Mieczysława Alberta Krąpca OP (1921–2008) – głównego twórcy lubelskiej szkoły filozoficznej, wybitnego tomisty egzystencjalnego, który w ramach tej wersji filozofii św. Tomasza z Akwinu sformułował (przynajmniej) podstawy innych dyscyplin filozoficznych, a także niektórych nauk pokrewnych (wydanie *Dzieł wszystkich* Krąpca obejmuje kilkadziesiąt tomów). Był ponadto przez 4 lata (1958–1961 oraz 1969–1970) dziekanem Wydziału Filozofii KUL i przez 13 lat (1970–1983) rektorem uniwersytetu – na tych stanowiskach „przeżył” reżim Gomułki, Gierka, Jaruzelskiego. Należy podkreślić, że o. Krąpiec umiał „znaleźć się” także w III Rzeczypospolitej i jej trudnych latach 90. XX wieku, gdy z maniakalnym niekiedy uporem niszczone podstawy funkcjonowania polskiej kultury intelektualnej (zamykano czasopisma, wydawnictwa, nieustannie „reformowano” szkolnictwo wyższe i średnie). W 1997 roku założył (wraz z innymi) Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu (PTTA) jako oddział Międzynarodowego Towarzystwa Tomasza z Akwinu (SITA), do którego przeniósł różne inicjatywy wydawnicze i w ramach którego zainicjował opracowanie i wydawanie *Powszechnej Encyklopedii Filozofii* (PEF). Umiał – w nowych warunkach politycznych i gospodarczych – zorganizować środki na te przedsięwzięcia i to niezależnie od ideologicznych kapryśków demokratycznych władz III RP (vide: strona redakcyjna III tomu PEF). Otworzył się tak-

że na media elektroniczne (nagrywał wykłady i filmy) oraz radio i telewizję, korzystając (wraz ze współpracownikami) z toruńskich mediów Tadeusza Rydzyskiego CSsR do popularyzowania filozofii tomistycznej i szeroko pojętej chrześcijańskiej kultury intelektualnej, nie zważając przy tym na rezerwę, z jaką do inicjatyw medialnych redemptorystów odnosiły się elity III RP, nie wyłączając wyższego kleru. Daje to w sumie obraz osobowości niezwyklej, bardzo dynamicznej, bardzo elastycznej (zmiany ustrojowe w Polsce zastały go, gdy miał prawie 70 lat), a przecież nie wolno zapominać, że Krąpiec był przede wszystkim filozofem, cenił kontemplację, był też kapłanem i zakonnikiem, prowadził pogłębione życie religijne i był wierny swojemu dominikańskiemu powołaniu. Gdy doda się do tego działalność nauczycielską i w ogóle umiejętność gromadzenia wokół siebie ludzi wybitnych (Stanisław Kamiński, Zofia Zdybicka, Andrzej Wawrzyniak, Andrzej Maryniarczyk, Piotr Jaroszyński, że wymienię najstarszych), to właściwie trudno sobie wyobrazić, w jaki sposób Krąpiec to wszystko godził i na to wszystko znajdował czas, nawet gdy się zważy, że żył prawie 90 lat i pracował (dosłownie) do samej śmierci.

Już ta krótka charakterystyka bohatera tomu, przygotowanego pod kierunkiem Zbigniewa Pańpucha, uświadamia trudności, jakie stały przed jego redaktorem i autorami. Na początku więc omówienia należy stwierdzić, że opracowanie dobrze prezentuje sylwetkę, poglądy i dokonania o. Krąpca. Poszczególne tematy opracowane zostały ze

znanstwem przez specjalistów, których kompetencje nie budzą wątpliwości. Te tematy są następujące: życie i działalność naukowa na tle charakterystyki epoki, koncepcja filozofii, realistyczne ujęcie metafizyki, filozofii poznania, antropologii filozoficznej, etyki i filozofii prawa. Omówiono ponadto niektóre polemiki, prowadzone przez Krąpca, a także scharakteryzowano jego oddziaływanie na środowiska filozoficzne zarówno krajowe, jak i zagraniczne. Opracowanie zamyka *Słownik terminów*. Drugą część tomu stanowią wypisy z prac Krąpca, przygotowane przez Z. Pańpucha. Podzielono je na sześć działów: metafizyka i teoria poznania, doświadczenie i metafizyka, egzystencjalizm tomistyczny, antropologia filozoficzna, filozofia prawa, filozofia kultury.

Na wstępie tomu, jak już zaznaczono, autorzy przedstawiają życie i działalność naukową o. Krąpca na tle epoki, w której przyszło mu żyć i pracować. W odniesieniu do jego osoby skupiają się na działalności naukowej (bo o to w rozdziale chodzi), tylko wspominając o pełnionych przez niego funkcjach uniwersyteckich i społecznych. Za to rozdział pt. *Charakter epoki* syntetyczny, ale bardzo rzetelnie przedstawia powojenną sytuację Polski, a w niej Kościoła, choć należało – moim zdaniem – też bliżej i staranniej przedstawić, szczególnie czytelnikowi zagranicznemu, trudne warunki kohabitacji Kościoła z komunistami. Dla osób znających realia władzy totalitarnej jest jasne, że skoro Kościół i różne jego instytucje istniały i funkcjonowały pod władzą komunistów w Polsce, to musiały być

przez tę władzę jakoś koncesjonowane. W samym pojęciu totalitaryzmu nie ma bowiem miejsca na jawną działalność opozycyjną (ostatniego żołnierza polskiego podziemia niepodległościowego Józefa Franczaka zabito w 1963 roku, a ostatniego żołnierza podziemia antykomunistycznego w bloku wschodnim, Estończyka Augusta Sabbe w 1978 roku). Wspomniana kohabitacja komuny i Kościoła miała różne fazy, nigdy nie polegała na jakiejś postaci akceptacji chrześcijaństwa przez władzę, lecz zawsze była dopuszczeniem tej lub innej działalności z czysto utylitarnych motywów, zawsze jednak towarzyszyły temu jakieś szykany, a od czasu do czasu poważniejsze prześladowania. Taki był kontekst działalności Krąpca jako dziekana i rektora. A skoro ta działalność owocowała rozwojem uczelni, jej rozbudową, zwiększeniem liczby studentów i intensyfikacją międzynarodowej wymiany naukowej, to oznacza, że Krąpiec umiał to wszystko różnymi sposobami „załatwić” z przedstawicielami władzy komunistycznej. Nie trzeba być bardzo zaawansowanym w latach, by pamiętać te sposoby: przede wszystkim pieniądze (łapówki), wszechobecny za komuny alkohol, no i targi ideologiczne (zapiszecie się [np. do PZPR lub „przybudówek”] – damy wam [np.] stal i cement na budowę domu – nie? wasza sprawa! ale tego domu to wy nigdy nie zbudujecie...). W tym kontekście należy podjąć sprawę późniejszego oskar-

żenia Krąpca o współpracę z SB. Absolutnie nie przemilczałbym tego tematu, skoro takie oskarżenia się pojawiły publicznie, należało się z nimi zmierzyć, przedstawiając swoje stanowisko².

Po uważnej lekturze – na ile pozwała mi własna znajomość filozofii Krąpca – mogę stwierdzić, że nie ma w opracowaniu istotnych błędów rzeczowych. Jedyne, co nasuwa się, to propozycje uzupełnień i doprecyzowań. Autorom poszczególnych części bowiem (szkoda w tym kontekście, że ich nie podpisano) udało się ogarnąć ogromną spuściznę o. Krąpca i omówić ją w miarę syntetycznie, ale bez zbyt daleko idących uproszczeń. W zasadzie wszystkie części omówienia napisane zostały w podobnym sprawozdawczym stylu (ale w tym przypadku nie stanowi to zarzutu, gdyż celem opracowania jest rzetelna prezentacja dorobku filozoficznego bohatera tomu). Odnosi się to szczególnie do paragrafu na temat koncepcji filozofii i metafizyki. Bardzo dobrze bowiem wprowadza w całość opracowania rozdział pt. *Koncepcja filozofii*. Uważam go za wyjątkowy majstersztyk, zważywszy na ogromną spuściznę Krąpca i wielość dziedzin, które podejmował. Nieco odbiega od stylu całości obszerny rozdział o etyce (*Realistyczne ujęcie etyki*). Sam Krąpiec bowiem podejmował problematykę etyczną raczej akcydentalnie (np. przy okazji polemik). Ponadto prezentacja jego ujęć jest w tym rozdziale dość „poszatkowana” podziałami i nie-

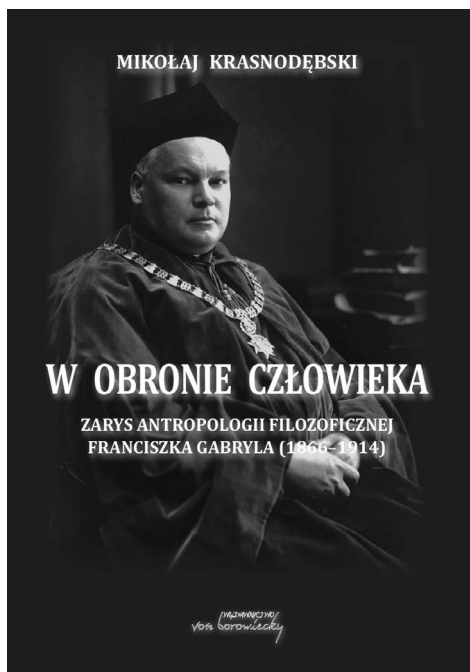
² Podobnie jak w przypadku Józefa Tischnera nie zdecydowano się w poświęconym mu tomie odnieść się do faktu rejestracji w kategorii „kontakt operacyjny” i „konsultanta” Departamentu IV Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL. Zob. Mirosław Pawliszyn, *Biografia oraz tenże, Charakter epoki*, w: *Józef Tischner*, red. Jarosław Jagiełło, (*Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej*, red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2020, s. 11-29.

jako „utkana” z cytatów, w czym właśnie odbiega od stylu pozostałych rozdziałów. Z tego też powodu – jak sądzę – nie poświęcono etyce działu w wypisach, uznając zapewne, że rozdział o etyce zawiera i tak dużo przytoczeń z prac Krąpca.

W rozdziale o polemikach skupiono się na dwóch zespołach zagadnień dyskutowanych na KUL (teoria poznania, etyka). Może warto byłoby wspomnieć o polemice Krąpca (i Kamińskiego) ze Stanisławem Adamczykiem o rozumienie istnienia – wydaje się to być kluczowe zagadnienie dla kształtowania się egzystencjalnej metafizyki szkoły lubelskiej. Rozważyłbym też możliwość wspomnienia dyskusji Krąpca z Cackowskim na temat filozofii człowieka, jako przykład polemiki z marksizmem

(byłoby to o tyle pouczające, że Cackowski imputował Krąpcowi całkiem obce mu tezy i je potem zaciekle krytykował).

Generalnie trzeba jednak stwierdzić, że z niełatwego zadania redaktor i autorzy opracowania wyszli obronną ręką. Udało się omówić całościowo dokonania Krąpca, przedstawiając ich kompetentne zarysy. Cały tekst opracowania napisany jest dobrą polszczyzną, czyta się go dobrze. Należy dodać, że wypisy trafnie ilustrują omówione w opracowaniu poglądy Krąpca. Całość tomu dopełnia obszerna bibliografia, którą można potraktować jako wskazówki do pogłębionych studiów na myślą filozoficzną Mieczysława Alberta Krąpca, na co bez wątpienia ta myśl zasługuje.

Mikołaj Krasnodębski

*W obronie człowieka. Zarys
antropologii filozoficznej Franciszka
Gabryła (1866–1914)*

Warszawa – Radzymin 2020

Obszerna rozprawa poświęcona została jednemu z najciekawszych polskich tomistów z przełomu XIX i XX wieku – ks. Franciszkowi Gabryłowi, który oddziałł swoją aktywnością i licznymi publikacjami na pierwszą fazę recepcji tomizmu w Polsce. Mikołaj Krasnodębski opracował antropologię ks. Gabryła i ukazał ją jako przykład połączenia tomizmu podręcznikowego (tradycyjnego) z tomizmem lowańskim. Nikt przed nim nie dokonał tak wnikliwej analizy i prezentacji poglądów tego polskiego neotomisty. Autor książki świetnie zna bowiem rozległe piśmiennictwo ks. Gabryła i z łatwością się po nim porusza. A jest to sprawa niebagatelna, gdy zważy się, iż krakowski tomista napisał 13 książek (głównie podręczników) oraz kilkadziesiąt artykułów i recenzji. Książka, oprócz prezentacji poglądów ks. Gabryła, jest także ich klasyfikacją i historyczną oceną. W przypisach i komentarzach odautorskich Mikołaj Krasnodębski informuje czytelnika o współczesnych rozwiązaniach problemów podejmowanych przez bohatera swej rozprawy. Wszystko to sprawia, że jego książka jest nie tylko ważną pozycją bibliograficzną dla historiografii filozofii polskiej, ale także intelektualnie pasjonującą lekturą filozoficzną.

Wydawnictwo von borowiecky - www.vb.com.pl

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007) oraz (wspólnie z Arturem Andrzejukiem) *Tomasz z Akwinu jako etyk* (Warszawa 2021). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Katarzyna Bałdyga – doktor nauk humanistycznych, absolwentka filologii polskiej, kulturoznawstwa i filozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; pracownik dydaktyczny Warszawskiej Szkoły Filmowej; autorka rozprawy doktorskiej pt. *Św. Tomasz z Akwinu i jego myśl w twórczości Czesława Miłosza – inspiracja, wzór czy punkt odniesienia?* i artykułów naukowych dotyczących literatury i filmu. Zainteresowania naukowe związane są z problematyką związków sztuki i filozofii oraz miejscem tradycji we współczesnych tekstach kultury.

Michel Bastit – profesor filozofii starożytnej i średniowiecznej oraz metafizyki na Uniwersytecie Burgundii w Dijon oraz członek Akademii Poincaré w Nancy. Autor wielu książek, m.in., *Le principe du monde. Le Dieu du philosophe* (2016), *La substance. Essai de métaphysique* (2012), *Qu'est ce*

que l'université? (2007), *Les quatre causes de l'être dans la philosophie première d'Aristote* (2002), *Les principes des choses en ontologie médiévale* (1997).

Tomasz Duma – doktor habilitowany, pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii KUL; autor książek: *Akt i możliwość w filozofii realistycznej. Gallusa Mansera interpretacja teorii aktu i możliwości* (Lublin 2008), *Metafizyka relacji. U podstaw rozumienia relacji bytowych* (Lublin 2017), jak też licznych artykułów m.in. z zakresu metafizyki i antropologii filozoficznej. Interesuje się metafizyką, zwłaszcza tomizmu egzystencjalnego, antropologią filozoficzną, filozofią Boga i etyką.

Mieczysław Gogacz - prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawnej Akademii Teologii Katolickiej). Stworzył konsekwentną odmianę tomizmu egzystencjalnego. W jego ramach broni teorii aktu istnienia i zasady niesprzeczności, tezy o odrębności i wewnętrznej jedności jednostkowych bytów oraz wynikającego z tych twierdzeń realizmu i pluralizmu bytowego. Zaproponował szereg doprecyzowań w dyscyplinach filozoficznych, takich jak filozofia bytu, antropologia filozoficzna, etyka i pedagogika. Formułował podstawy etyki zawodowej lekarza, żołnierza, funkcjonariusza Straży Granicznej; wykładał te etyki na AM, WAT i UW. Uczestniczył w debatach publicznych na temat ochrony życia, etyki zawodowej, racji stanu, polityki kulturalnej i naukowej państwa. Wykaz publikacji M.Gogacza obejmuje prawie 1000 pozycji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0517-0781>

Agnieszka Gondek – dr nauk humanistycznych, filozof, absolwentka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Urzędnik państwowy w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej w Warszawie. Członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Specjalizuje się w zakresie filozofii wychowania. Nauczycielka akademicka z kilkuletnim doświadczeniem w zakresie nauczania filozofii i etyki, w tym etyki zawodu i historii filozofii. W nauczaniu i kształceniu promotorka wspólnego odkrywania i poszukiwania prawdy. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół antropologii filozoficznej, etyki, metafizyki i filozofii wychowania.

Natalia Gondek – mgr, asystent badawczy przy Katedrze Metafizyki na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest sekretarzem redakcji czasopisma „Roczniki Filozoficzne”. Jej zainteresowania badawcze

oscylują wokół metafizyki, w szczególności metodologii metafizyki oraz teorii poznania metafizycznego. Była uczniem księdza prof. Andrzeja Maryniarczyka.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5229-7016>.

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Maria Janik-Czachor – prof. dr hab., fizykochemik, wybitna specjalistka od nanomateriałów, emerytowana profesor Instytutu Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk oraz Kierownik i Pełnomocnik Laboratorium d/s Centrum Fizykochemii Materiałów Instytutu Chemii Fizycznej PAN i WIM PW. Stypendystka Fundacji im. Aleksandra von Humboldta. Autorka licznych publikacji w kraju i za granicą – index Hirscha 26 (wg bazy Scopus; najwyższy wśród fizykochemików w Polsce). Prywatnie, małżonka śp. prof. Andrzeja Czachora i krewna Sługi Bożej Wandy Malczewskiej oraz malarza Jacka Malczewskiego.

Henryk Majkrzak SCJ – dr hab., znawca nauki św. Tomasza z Akwinu (doktorat z antropologii filozoficznej – *Godność człowieka w myśli św. Tomasza z Akwinu*, Rzym, Angelicum, habilitacja z teologii dogmatycznej – *Antropologia integralna w ‘Sumie teologicznej’ św. Tomasza z Akwinu*, Uniwersytet Opolski) oraz nauki św. Augustyna (doktorat z teologii życia wewnętrznego – *Rola przyjaźni w życiu duchowym św. Augustyna*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie). Wykładowca filozofii na uczelniach katolickich Krakowa i okolic, kierownik Sekcji Filozoficznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie oraz członek Polskiego Towarzystwa św. Tomasza z Akwinu (Lublin) oraz Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Warszawa). Jest autorem wielu książek i innych publikacji, znawcą Kościoła katolickiego w Azji Środkowej i na Zakaukaziu (książka – *Azja Środkowa i Zakaukazie. Kościół katolicki, społeczeństwa i zwyczaje*) oraz Watykanu (książki – *Watykan. Wszystko to, co chcielibyście wiedzieć* oraz *Papieskie formacje zbrojne*). Równocześnie zaangażowany jest w działalność patriotyczną i pracę duszpasterską.

Andrzej Maryniarczyk SDB – ks. prof. dr hab., Kierownik Katedry Metafizyki KUL; Prezes Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu; redaktor naczelny dziesięciotomowej Powszechnej Encyklopedii Filozofii i dwutomowej Encyklopedii Filozofii Polskiej oraz Słownika-przewodnika filozoficznego; członek: Towarzystwa Naukowego KUL, Lubelskiego Towarzystwa Filozoficznego, Società Internazionale Tommaso d'Aquino, American Association of Catholic Philosophers, American Society of Christian Philosophers, Pontificia Academia di S. Tommaso – Roma. Zmarł niespodziewanie 27 grudnia 2020 roku.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6535-5089>

Ewa Agnieszka Pichola – dr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Doktorat z filozofii obroniła w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy, w której analizowała dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w jego pismach. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6078-7384>

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974, studia zakończył magisterium u prof. M. Gogacza. Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest

pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie M di val w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Julia Rejewska – mgr, doktorantka filozofii w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jej zainteresowania naukowe skupiajĄ się wokół współczesnej etyki, filozofii kultury i filozofii edukacji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5740-6608>

Szymon Stanula – student filozofii na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. W swoich poszukiwaniach filozoficznych skupia się przede wszystkim na problematyce metafizycznej oraz tomizmu po encyklice Aeterni Patris. Szczególnie zaś oddał się badaniu zagadnienia istnienia w tomizmie R. Garrigou-Lagrange'a. W roku akademickim 2021-2022 studiował w Paryżu w ramach stypendium realizowanego w Instytucie Katolickim.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4968-1893>

Marian Szymonik – ks., dr hab. nauk humanistycznych w zakresie filozofii. Wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie; „profesor stały” i wykładowca w Wyższym Instytucie Teologicznym w Częstochowie.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0796-8001>

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematykĄ epistemologicznĄ w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematykĄ pamieci i teoriĄ intelektu moŹnościowego i czynnego. Jest wsp redaktorem ksiĄzek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorskĄ monografi  zatytułowanĄ: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamieci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografi  pt. *Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu moŹnościowego i czynnego*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

